

**Филип Гаврић: ГЛАГОЉИЦА СЛОВЕНСКА, „Прометеј”,
Нови Сад и Историјски архив Ваљево, Нови Сад, 2001, стр. 336.**

У сарадњи са „Прометејом” из Новог Сада, Историјски архив Ваљево је објавио књигу различиту од ранијих издања која су била тематски везана за историографију и завичајну историју. Овај искорак је направљен да би једна несвакидашња тема подстакла интелектуалне разговоре и размишљања. Познавање словенске палеографије је саставни део образовања архивских радника, али ова књига није намењена само стручној јавности. Она је намењена широј читалачкој публици. Упознавање старог словенског писма је прилика да се открију корени словенске културе што је кључ за разумевање прошлости. Проучавање историје језика, као битног елемента културе сваког народа, најкраћи је пут до стицања националне самосвести као што је одрицање од свог језика и писма први корак у губљењу националног идентитета. Ово је посебно важно за припаднике народа чија је историја пуна великих искушења и који је непрекидно изложен различитим облицима културног империјализма.

„Глагољица словенска” је књига о историји писма и језика и историји народа који се служи тим језиком и писмом.

Књига садржи 14 поглавља која представљају варијацију исте теме. Истражујући писмо које се сматра најста-

ријим познатим словенским писмом, Гаврић разматра критички текстове других аутора. Он заступа тезу да је глагољица старија од 9. века и да Константин и Методије нису створили то писмо већ су га само систематизовали и превели неке свете књиге на словенски језик. Касније су створили једноставније писмо које је по Константину добило име ћирилица. Од 10. века, ћирилица потискује глаголицу. Занимљиво је да се глаголица дуже задржала у западним крајевима, посебно у Далмацији где је представљала вид отпора ширењу латинице. Сачувано је мало глагољичких текстова зато што су у средњем веку стругани пергаменти исписани глаголицом да би се преко њих писало ћирилицом. На везу између историје језика и националне историје као и на утицаје културне политике на развој језика указује Милош Табић у својој рецензији Гаврићеве књиге тврдећи да је власт утицала на ширење глаголице као и на њено потискивање.

У науци је прихваћено мишљење да је најстарији облик писма цртежно писмо у коме знак замењује реч или појам. Следи слоговно писмо у коме знак замењује слог, а потом се развија гласовно писмо у коме један или више знакова означавају глас. Глагољица је гласовно писмо, али је истовремено и

цртежно писмо. Гаврић управо доказује старост глагољице цртежним карактером тог писма. Најважнији део књиге је посвећен одгонетању глагољице. У доказивању цртежног карактерера писма Гаврић полази од слова „о”, цртежа оцила са српског грба што означава кресиво или огањ. Слово „јат” може представљати јато птица у лету или старинску кућу „јатару” са високим кровом какве се граде у планинским пределима. Знаци глагољице представљају развојни пут самосталне словенске писмености.

Иако ова књига није писана популарно, могу је читати и неупућени. Сваки пасус почиње неким словом глагољице и док се чита књига, учи се и ово писмо. Аутор пише архаичним

језиком што доприноси атмосфери јер одгонетајући слова глагољице, читалац се упознаје са појмовима који означавају предмете чија су постојања и намене мало позната савременицима. Књига се може читати са аспекта историје језика, филозофије језика, историје, етнологије, социологије... Како је писац књиге имао врло различита интересовања и унео је разноврсне елементе у своје текстове, читалац може задовољити различита интересовања или може следити оно што њега највише занима. Гаврић пише асоцијативно, са пуно дигресија, тако да књига има форму модерног романа или есеја. Има ту и благог хумора и духовитих опаски, а све је подређено захтеву да се сачува самобитност језика и културе.